

УДК 338.94

В.О. ВАРЕНИЦЯ¹**ПРОЗОРІСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ ЧЕРЕЗ ЄДИНИЙ ПОДАТОК²**

Розглядаються економічні засади визначення ефективних шляхів стабілізації роботи вітчизняних підприємств легкої та деревообробної промисловості шляхом запровадження на території Чернівецької області, в порядку експерименту, єдиного податку з обігу за ставкою 9 відсотків, замість восьми передбачених чинним законодавством податків і зборів. Єдиний податок введено в дію з 1 липня 1999 року по 1 липня 2001 року згідно з Законом України "Про економічний експеримент щодо стабілізації роботи підприємств легкої та деревообробної промисловості Чернівецької області" (Відомості Верховної Ради України 2000 р., № 10, ст.78). Кабінет Міністрів України доручив Мінпромполітики України, іншим міністерствам і відомствам завершити аналіз результатів економічного експерименту на підприємствах легкої та деревообробної промисловості Чернівецької області за 2 роки його проведення та надати висновки для остаточного розгляду цього питання у вересні поточного року на засіданні Урядового комітету промислової політики та паливно-енергетичного комплексу.

В умовах перебудови народногосподарського комплексу України кризовий стан економіки, на жаль, не обминув і деревообробну промисловість.

Починаючи з 1994 р., щорічний спад виробництва меблів становив: у 1993 р. – 15 %, 1994 р. – 38 %, 1995 р. – 37 %, 1996 р. – 39 %.

Різкий спад обсягів виробництва та зниження попиту на продукцію галузі спричинили погіршення фінансового стану підприємств і створили соціальну напруженість у трудових колективах. Щорічно в 1994–1996 рр. зменшувалась чисельність працюючих галузі в середньому на 15 тис. чоловік.

Більшість високорозвинутих країн Європи і Південно-Східної Азії в середині 60-х років досягли високого рівня виробництва у всіх областях за рахунок потужного інвестування в модернізацію устаткування, в наукові розробки і нові технології. Таке інвестування стало можливим дякуючи акумулюванню значних обігових коштів на рахунках підприємств, а також системі кредитування підприємств під доступні проценти. А це в свою чергу стало наслідком застосування в цих країнах податку з обігу впродовж декількох післявоєнних десятиріч.

Існуюча в Україні податкова система не стимулює розвиток виробництва конкурентноспроможної продукції з деревини, призводить до різкого її подорожчання, не дає змоги модернізувати потужності, а нормативні податкові акти впроваджуються без опробування. Управлінням меблевої та деревообробної промисловості Мінпромполітики України в 1996 р. проведено розрахунки податкового навантаження на загальний обсяг реалізації продукції на базі звітних даних

Кременчуцького та Полтавського меблевих комбінатів, АТ "Лагода", АТ "Спецмеблі" (м. Київ).

Просумувавши нарахування усіх податків, а саме: ПДВ, податку на прибуток, плати на землю, податку з платників транспортних засобів, збору на спеціальне використання природних ресурсів, збору на будівництво та реконструкцію доріг, збору до Держіннофонду та комунального податку і віднісши їх до обсягів реалізації всієї продукції, ми визначили Єдиний податок з підприємств у розмірі 9 відсотків.

Згодом на виїзній нараді в м. Харкові за участю Віце-прем'єр-міністра Анатолія Кінаха, автор цього дослідження запропонував, щоб не ризикувати і, в разі невдачі, зменшити негативні наслідки для економіки України, провести спочатку експеримент на невеликій території – в Івано-Франківській області на базі лісозаготівельної, деревообробної і меблевої галузей. Ми хотіли простежити, як впливатимуть нові нормативні акти на повний виробничий цикл – від живого дерева до кінцевої продукції. Об'єднання "Прикарпатліс" погодилось на апробацію.

Але тоді впровадити експеримент не вдалося. Почалося реформування міністерств, помінялися керівники. До цієї ідеї повернулися пізніше, коли деревообробники опинилися під одним дахом із легковиками після злиття Мінпрому та Мінмашпрому України. На доручення Президента України Леоніда Кучми, була утворена робоча група з підготовки нормативних документів, яку очолив колишній Заступник Міністра Мінпромполітики України Микола Івашенко. Серед

¹ Володимир Олександрович ВАРЕНИЦЯ – начальник Управління меблевої та деревообробної промисловості Міністерства промислової політики України, м. Київ. Тел./факс.: (380-44) 255-47-71

² Представив дійсний член ЛАН України Ю.Ю. Туниця

співкерівників проекту був і автор разом з начальником Управління легкої промисловості Юрієм Чернієм.

Найактивнішу участь в ініціюванні прийняття Указів Президента, а також Закону України "Про економічний експеримент щодо стабілізації роботи підприємств легкої та деревообробної промисловості Чернівецької області", взяли фахівці Мінпромполітики, директорський корпус швейних та деревообробних підприємств Чернівецької області.

Чому саме Чернівецької? Тому, що обсяг промислового виробництва в цій області становить 0,4 % від загальнодержавного і в разі негативних наслідків зменшить їх вплив на бюджетні надходження в цілому.

Ось такими довгими були передумови народження економічного експерименту в Чернівецькій області. Ми втратили дуже багато дорогоцінного часу на його розкрутку, тож далі зволікати було не можна, інакше деревообробній і легкій промисловості ще довго доведеться вибратися з кризи.

Метою проведення експерименту, передбаченого Законом, є практичне визначення ефективних шляхів стабілізації роботи вітчизняних підприємств легкої та деревообробної промисловості, удосконалення систем оподаткування, забезпечення чіткого виконання доходної частини Державного бюджету та безперебійного надходження коштів до державних цільових фондів.

Експериментом охоплено 26 підприємств легкої та деревообробної промисловості Чернівецької області з чисельністю працюючих 14 тис. чоловік.

Закон передбачає запровадження на період проведення експерименту (з 1 липня 1999 р. до 1 липня 2001 р.) для підприємств-учасників експерименту єдиного податку з продажу за ставкою 9 відсотків.

Єдиний податок з продажу має замінити собою вісім передбачених чинним законодавством податків і зборів, а саме: податок на додану вартість, податок на прибуток підприємства, податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, плата (податок) за землю, збір за спеціальне використання природних ресурсів, крім попневої плати, збір на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування України, збір до Державного інноваційного фонду, комунальний податок.

Порядок сплати і ставки інших передбачених чинним законодавством податків та зборів (обов'язкових платежів) залишаються без змін. Доходи підприємств-учасників експерименту (з урахуванням податку на додану вартість) у 1997 р. становили 54792,9 тис. грн., за 1998 р. (оперативні дані) – 60178,6 тис. грн.

Нараховані підприємствами-учасниками експерименту суми податків та зборів (обов'язкових платежів), включених до складу єдиного податку з продажу, становили у 1997 р. 5179,1 тис. грн., за 1998 рік (оперативні дані) – 5434,2 тис. грн.

У перерахунку на доход ці податки та збори становлять відповідно, 9,45 % у 1997 р., 8,79 % за 9 місяців 1998 р. і 9,03 % у 1998 р. Виходячи з цього, ставка єдиного агрегованого податку становила 9 % від доходу.

Враховуючи, що для операцій з експортування товарів за межі митної території України чинним законодавством встановлена нульова ставка податку на

додану вартість, Законом передбачено, що доход, отриманий від продажу товарів власного виробництва на експорт, оподатковується за ставкою 3 відсотки.

Обґрунтування розмірів ставок єдиного податку з продажу наведено у таблиці. Розміри ставок єдиного податку з доходу визначені на основі даних про нараховані підприємствами-учасниками експерименту у 1997 р., за 9 місяців 1998 року та оперативні дані за 1998 рік про суми податків та зборів, які входять до складу єдиного податку з доходу шляхом перерахунку цих сум на суму доходу.

На підставі даних, наведених у таблиці, пропонується встановити ставку єдиного податку на доход в розмірі 9 %, а в разі експортування продукції власного виробництва – у розмірі 3 % (враховуючи нульову ставку ПДВ, передбачену чинним законодавством).

Кошти єдиного податку з продажу щомісяця перераховуються підприємствами-учасниками експерименту на окремі рахунки відділень Державного казначейства України, які розмежують ці суми і перераховують кошти до відповідних бюджетів та державних цільових фондів.

Співвідношення, у якому розмежуються кошти єдиного податку по відповідних бюджетах і державних цільових фондах, встановлені шляхом розрахунків загальної фактичної суми нарахованих підприємствами податків та зборів, включених до складу єдиного податку, які припадали на кожен з цих видів податків та зборів. Виходячи з розрахунків, кошти єдиного податку мають розмежовуватися у такому співвідношенні: до Державного бюджету України – 61 %, до місцевого бюджету – 22 %, на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування України – 9 %, до Державного інноваційного фонду – 8 %.

Запровадження єдиного податку з продажу забезпечить простоту та прозорість бази оподаткування, що унеможливить ухилення від сплати податків, спростить контроль за їх надходженням та сприятиме виконанню доходної частини державного та інших бюджетів; спрощення системи звітності на підприємствах, усунення необхідності ведення подвійного (бухгалтерського та податкового) обліку; підвищення ролі Державного казначейства України у виконанні Державного бюджету; пряму зацікавленість підприємств у зниженні собівартості продукції.

Передбачене Законом для підприємств-учасників експерименту відстрочення сплати податкової заборгованості дасть змогу розблокувати розрахункові рахунки підприємств, усунути "тромби" з фінансових потоків, створити умови для ліквідації дефіциту обігових коштів, активізувати сплату поточних податків та зборів.

Надання можливості підприємствам-учасникам експерименту продавати продукцію власного виробництва через фірмові магазини та за готівку через касу підприємства без придбання торгового патенту сприятиме здешевленню і збільшенню обсягів реалізації продукції вітчизняних підприємств, поліпшить їх фінансовий стан та, відповідно, сприятиме збільшенню надходжень від цих підприємств до державного та місцевих бюджетів, державних цільових фондів.

Таблиця

Обґрунтування розмірів ставок єдиного податку з доходу

Показники	Одиниця виміру	1997 р. факт	1998 рік	
			9 місяців	опер. дані
1. Доход (з урахуванням ПДВ)	тис.грн.	54792,90	45475,80	60178,6
2. Нараховані податки та збори, – всього	тис.грн.	5179,10	3998,60	5434,20
– у відсотках до рядка 1	%	9,45	8,79	9,03
в тому числі:				
2.1 Податок на додану вартість – (до сплати у бюджет) – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	3240,90 5,91	2481,90 5,46	3370,00 5,60
2.2. Податок на прибуток підприємств – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	677,80 1,24	218,30 0,48	331,00 0,55
2.3. Плата (податок) за землю – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	382,90 0,70	438,30 0,96	547,60 0,91
2.4. Податок з власників транспортних засобів – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	35,50 0,06	35,20 0,07	36,10 0,06
2.5. Збір за спецвикористання природних ресурсів (крім попневої плати) – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	25,00 0,04	19,00 0,04	24,10 0,04
2.6. Збір до Державного інноваційного фонду – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	288,90 0,50	310,00 0,68	457,40 0,76
2.7. Збір на будівництво, ремонт і утримання автодоріг – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	372,70 0,68	346,60 0,76	463,40 0,72
2.8. Комунальний податок – у відсотках до рядка 1	тис.грн. %	155,40 0,28	149,30 0,33	204,60 0,34
3. Довідково:				
3.1. Балансовий прибуток (збиток)	тис.грн.	- 677,80	- 4263,30	- 3604,40
3.2. Середньоспискова чисельність працюючих	чол.	15149	14010	13991

За рахунок очікуваного завдяки запровадженню заходів, передбачених Законом, зростання обсягів виробництва та реалізації продукції передбачається, що порівняно з 1998 р. сума єдиного податку перевищить суму податків та зборів, які входять до його складу, у 1999 р. на суму 268,3 тис. грн. і становитиме 5708,3 тис. грн., а у 2000 р. – 1134,1 тис. грн. і становитиме 6573,8 тис. грн. Тобто, порівняно з 1997 р. надходження до державного та місцевих бюджетів і державних цільових фондів від підприємств-учасників експерименту мають зрости у 1999 р. на 10,2 %, а у 2000 р. – на 26,9 %.

Хід проведення та результати даного експерименту підлягають всебічному вивченню і дослідженню. В разі отримання позитивних результатів передбачається розповсюдження дії положень цього Закону на всі підприємства легкої та деревообробної промисловості України.

V. Varenysia

TRANSPARENCY OF TAXATION THROUGH A SINGLE TAX

Consideration is being given to economic principles for determining effective ways to stabilize work of home enterprises of light and woodworking industry by implementation (as an experiment on the territory of Chernivtsi region) of a single turnover tax at the rate of 9 per cent instead of the eight taxes and fees stipulated by the effective laws. The single tax was implemented from July 1, 1999 to July 1, 2001 pursuant to the Law of Ukraine On the Economic Experiment to stabilize work of enterprises of light and woodworking industry in Chernivtsi region (Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy, 2000, No.10, page 78). The Cabinet of Ministers of Ukraine authorized the Ministry of Industrial Policy of Ukraine, other ministries and departments to accomplish the analysis of the results of economic experiment at the enterprises of light and woodworking industry in Chernivtsi region for 2 years of conducting thereof and to submit summary for final consideration of this issue in September this year at the sitting of the Government Committee on industrial policy and energy economy.